

Ільницький Денис¹,
Столярчук Ярослава²,
Хоманець Володимир³,
Солодковський Юрій⁴,
Нечипорчук Михайло⁵

Зелена та цифрова трансформації глобального ринку фінансових послуг: функціонально-трендові модифікації банківського сектору

АНОТАЦІЯ. Статтю присвячено появі необанкінгу, що стала одним з чинників загострення конкуренції на світовому ринку фінансових послуг (СРФП), а також формою реалізації інноваційного потенціалу нових технологій за умов ліберального регуляторного режиму. В роботі продемонстровано, що зелена та цифрова трансформації світової економіки знаходять прояв у змінах, що спостерігаються в глобальному банківському секторі (ГБС), та які здатні суттєво змінити диспозицію суб'єктів СРФП та архітектуру фінансових екосистем в цілому. Виявлено домінування в науковому дискурсі питань, що пов'язані з цифровою трансформацією ГБС, яка матиме коротко- та середньострокові наслідки, на відміну від зеленої трансформації, вплив якої спостерігатиметься у середньо- та довгостроковій перспективі. Розкрито, що науковий базис трансформації глобального банківського сектору спирається на широке коло загальних та спеціальних теорій та новітніх концепцій, серед яких провідне місце посідає концепція необанкінгу. Виявлено,

¹ **Ільницький Денис Олександрович** — доктор економічних наук, професор кафедри міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Сфера наукових інтересів: сталий розвиток, економіка знань, глобальний науково-освітній простір, інформаційні ресурси, інтелектуальна власність та інновації, інфраструктура економіки, міжнародна економічна інтеграція, мережева економіка, зелена економіка. Електронна адреса: ilnytskyu@kneu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8528-7845>

² **Столярчук Ярослава Михайлівна** — доктор економічних наук, завідувачка кафедри міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Сфера наукових інтересів: глобальний економічний розвиток і його асиметрії, світовий фінансовий ринок, міжнародна економічна інтеграція і транснаціоналізація національних економік, міжнародна інвестиційна й інноваційна діяльність, світовий ринок праці і міжнародна міграція робочої сили. Електронна адреса: stolyaroslava@kneu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9124-6310>

³ **Хоманець Володимир Анатолійович** — кандидат економічних наук, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Туніській Республіці і в Державі Лівія за сумісництвом. Сфера наукових інтересів: деглобалізація, нова модель міжнародного економічного порядку, глобальна економічна інтеграція, національна безпека держав, економічна дипломатія. Електронна адреса: khomanets@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0564-374X>

⁴ **Солодковський Юрій Мечиславович** — кандидат економічних наук, доцент, декан факультету міжнародної економіки і менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Сфера наукових інтересів: економіка послуг, міжнародна торгівля і маркетинг, економіка енергетики. Електронна адреса: fmeim@kneu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0933-3426>

⁵ **Нечипорчук Михайло Олександрович** — аспірант кафедри міжнародної економіки Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, директор ТРЦ River Mall, ТОВ «Інформаційне агентство «Вільна Україна». Сфера наукових інтересів: фінанси, ритейл, фінансові інновації, цифрова економіка. Електронна адреса: mn@rivermall.ua. ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2865-549X>

що прикладне застосування інструментів цифровізації призводить до диверсифікації та зростання кількості країн-лідерів в структурі ГБС, де за темпами цифровізації переважають ЄС та США. Визначено, що віртуальний режим роботи небанків забезпечує їм значні конкурентні переваги на СРФП та підвищуючи інклюзивність відкриває нові ринкові ніші, одним з свідчень чого є значне розширення кількості клієнтів небанків, а також наведено ключові фактори відповідних трансформацій. Ідентифіковано, що активна конкуренція банків з фінтех-компаніями призводить до змін у структурі робочої сили ГБС, де зростає частка кваліфікованих працівників з навичками програмування, появи різноманітних небанківських сервісів та смарт-рішень. В роботі визначено ряд функціонально-трендових модифікацій ГБС, серед яких динамічне нарощування ринкової капіталізації цифрових банків та концентрації небанківського капіталу; поглиблення екосистемного співробітництва небанків з традиційними банківськими установами та поглиблення конкураційних форматів взаємодії, включаючи модернізацію бізнес-моделей міжбанківських відносин; активне впровадження небанківками в операційну діяльність технологій штучного інтелекту; поглиблення інтеграції криптовалют та блокчейн-технологій у функціонування небанківських платформ; інтеграція небанківської діяльності з децентралізованими фінансами та динамічне нарощування глобальних масштабів трансакцій відкритого банкінгу; та глибока диверсифікація суб'єктної структури учасників світового ринку небанківських послуг. Виявлено, що в контексті сталого розвитку ключовими трендами трансформації ГБС є зміна етичних засад функціонування банківських установ та організаційних систем інституційного управління, а також запровадження новітніх фінансових інструментів (зелені облігації). Підсумовано, що банківські установи та спеціалізовані фінансові інституції втрачають абсолютну монополію на надання платіжних послуг і дещо витісняються з ринку активними інноваторами — крупними технологічними компаніями і фінтех-стартапами. Визначено, що подальший розвиток СРФП як цілісної екосистеми потребуватиме якісного оновлення принципів і цінностей діяльності банківських установ, а також подальших інвестицій в інноваційні рішення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: глобальна політична економія, міжнародні фінанси, інституціоналізм, діджиталізація, смартизація, небанкінг, штучний інтелект, технологія, сталий розвиток, зелені фінанси.

Вступ

Зелена та цифрова трансформації справляють значний вплив на структуру світової економіки, яка через них проходить період якісного оновлення. Сектор банківських та бізнес послуг посідає значну часту в структурі глобального ВВП (за різними оцінками сягає 20-25%), хоча на національному рівні спостерігаються асиметрії, що у 2023 році знаходилися в діапазоні від 1,2% в Таджикистані та 59,8% — Андорі, 34,7% — Великій Британії, 32% — Франції та 25,2% — Німеччині⁶. Актуальності вивченню тенденцій розвитку банківського сектору є те, що він другим у світі після сектору високих технологій за масштабами впливу, що

⁶ *Share of finance and business services in GDP*. United Nations Economic Commission for Europe. 2024. Отримано 01-08-2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://w3.unece.org/PXWeb/en/CountryRanking?IndicatorCode=9>.

його справляє застосування інструментів ШІ, що дозволяє операторам ринку банківських послуг підвищувати доходи на 2,8% – 4.7%⁷.

Велике значення та висока динаміка розвитку банківського сектору створюють середовище підвищеної невизначеності, що впливає як на розвиток самих банків, так і суб'єктів, які є споживачами банківських послуг. Банки починають вдаватися до реалізації стратегій, що раніше не спостерігались в цьому секторі економіки. Прикладом цього є заснований у 2022 році Green Link Digital Bank у Сінгапурі, який складовою своєї місії визначив уможливлення для споживачів сталості ланцюжків вартості. В цілому експерти високого класу погоджуються, що сучасному етапу розвитку економіки і ринку (а також їх регулюванню), зокрема банківського сектору, іманентні волатильність, невизначеність, складність та неоднозначність, англомовним акронімом чого є VUCA⁸. Попри те, що уряд України відводив процесам діджиталізації роль розвитку операційної платформи, напевно має йти про модернізацію як бізнес-моделей, так і корпоративного управління⁹. Для подолання невизначеності в період системних трансформацій доцільним є наукове опрацювання, узагальнення та систематизація трендів розвитку.

Очевидно, що стратегічні трансформації хоча і різною мірою, але охоплюють всі ключові виміри функціонування банків на національних та міжнародних ринках. Йдеться про такі аспекти, що зустрічаються в публікаціях, як довіра, лояльність, задоволеність клієнтів та партнерів, якість послуг та конкурентоспроможність, операційна ефективність та продуктивність, безпеку, кредитні ризики та фінансові кризи, фінансову стабільність та дерегулювання, наукові дослідження та технологічні інновації. Зміни торкаються навіть ключової мети створення банків, як бізнесу (отримання прибутку), яка доповнюється забезпеченням внеску у сталий розвиток. Тож маємо розглядати цифровізацію як імператив¹⁰ розвитку глобальної економіки, що було розкрито Д. Лук'яненко, Д. Павловським та О. Сидоренко, який призводить до утворення розумної економіки у складі всіх секторів. Крім того, цифровий імператив разом з імперативом сталого розвитку, напевно, мають утворювати передумови для переходу до зрілої економіки планетарного масштабу та подолання її меж з виходом на масштаби космічного та/або міжпланетного простору.

⁷ *The AI Index 2024 Annual Report*. Stanford University, Stanford, CA, April 2024. URL: https://aiindex.stanford.edu/wp-content/uploads/2024/05/HAI_AI-Index-Report-2024.pdf.

⁸ Kumar, K., Arokiaraj, K. A., Gupta, A., Gandra, P. K., Chatterjee, R., & Vishwakarma, R. K. Digital and Green Banking Transformation towards Environmental Sustainability. *Journal of Informatics Education and Research*. 2023. №3(2). С.2168-2172. URL: <https://doi.org/10.52783/jier.v3i2.362>.

⁹ *Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи)*. Міністерство фінансів України. 2020. 21 С. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/20200814%20SOB%20Strategy.pdf>.

¹⁰ Лук'яненко, Д., Павловський, Д., Сидоренко, О. Цифровий імператив розвитку глобальної економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2023. №2(39). С.7-26

Фундаментальні процеси цифровізації світової фінансової системи в останнє десятиліття спричиняють глибокі трансформаційні зміни глобального банківського ландшафту насамперед у бік значного розширення спектру пропонованих клієнтам сервісів каналами мобільних застосунків, динамічної розбудови мережі віртуальних банків, перепрофілювання традиційних фінансових інституцій на надання діджитал-банківських послуг, лібералізації системи державного регулювання цифрового банкінгу, докорінної зміни відношення споживачів до цифрових фінансових технологій, підвищення фінансової грамотності та ін. Зазначені тренди, автоматизація та прискорення бізнес-операцій, будучи породженими інтенсивним впровадженням цифрових платформ, систем розподіленого реєстру та хмарних технологій, відбивають у своїй сукупності потужну дію сучасних інноваційних технологій на чинні системи банківського обслуговування клієнтів, наростаючий ринковий попит на соціальні й інтернет-мережі, онлайн-магазини та універсальні пошукові системи, а також появу принципово нового покоління мобільних застосунків та інноваційних смартфонів. Це у докорінний спосіб модернізувало світовий банківський сектор, висунувши його серед інших секторів економіки у лідери цифрової трансформації та створивши потужний міжбанківський тиск на конкурентні відносини у світовому фінансовому секторі.

Зрештою йдеться про конкуренцію не лише між самими банківськими установами, але й їх конкуренцію з технологічними компаніями, які відтепер виступають як системні гравці банківського сектору на всіх рівнях. Закономірним результатом зазначених процесів стала глибока конвергенція діяльності фінтех-компаній і банків, реалізовувана на інституційному майданчику цифрових банків (*англ. — digital banks*), чи так званих необанків (*англ. — neobanks*), мобільних банків (*англ. — mobile banks*) або банків-челленджерів (*англ. — challenger banks*). Широке різноманіття альтернативних визначень яких свідчить як про новизну, так і активний пошук визнаних ринком та суспільством форм, що нині знаходить обмежене вивчення та характеризується браком надійних, науково-обґрунтованих статистичних та аналітичних даних.

Вивчення наукових публікацій дозволило виявити щонайменше два кластери ключових слів, які пов'язані з процесами трансформацій банківської діяльності (рис.1). Йдеться про кластер цифрових трансформацій та кластер зелених трансформацій глобальної банківської діяльності. Візуалізація взаємозв'язків дозволяє стверджувати як те, що цифрові трансформації відносно зелених є більш вивченими, так і те, що існують інші чинники та тенденції трансформації глобальної банківської діяльності, що напряду не пов'язані з першими, але справляють не менший вплив на розвиток цього сектору. Переважання цифрового виміру пов'язуємо з його переважно технологічною спрямованістю. Тоді як зелені зміни носять переважно характер принципових змін, що носять якісний характер.

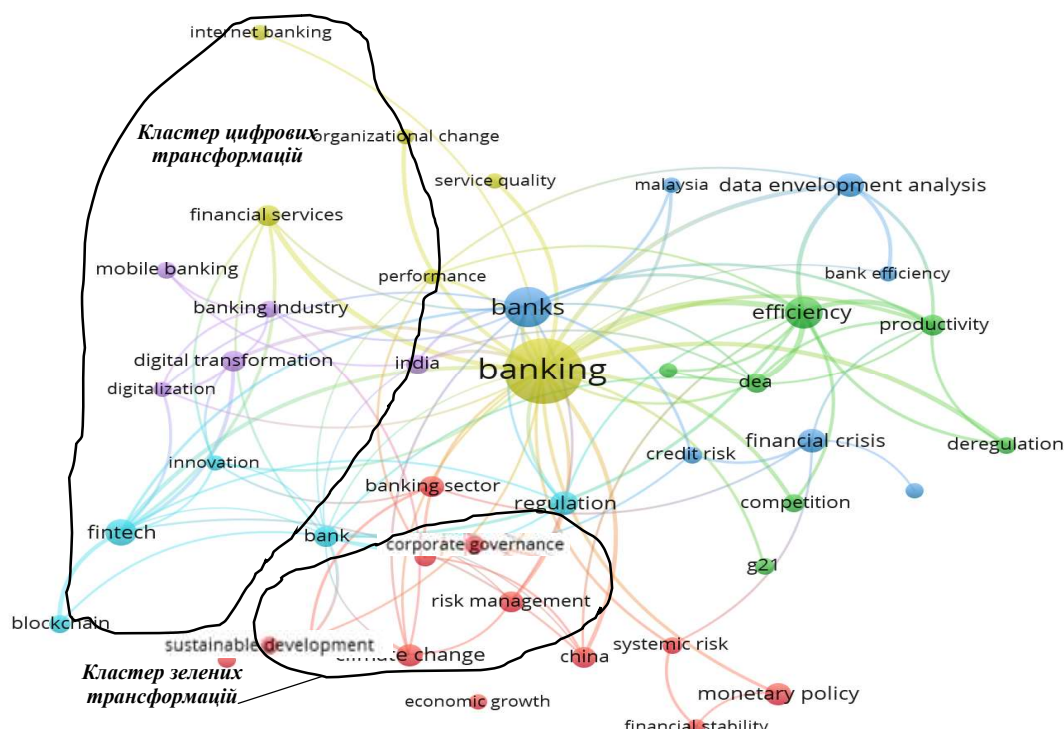

Рис. 1. Мережа взаємозв'язків ключових слів щодо трансформацій банківської діяльності¹¹

Дослідження процесів зеленої та цифрової трансформації різною мірою охоплюють питання змін, що мають місце в глобальному банківському секторі. Аналіз публікацій на обрану тематику дозволив виявити значну асиметричність їх поширення в світовому банківському секторі (рис.1). Як бачимо цифрова трансформація переважає серед ключових слів у дослідженнях, де йдеться також про банківництво. Якщо за інтенсивністю зв'язку між ключовими словами «фінтех» посідає 4 місце з показником 39, «цифрова трансформація» 9 місце та 27, то «зміна клімату» — 18 місце та 18, «інновації» — 19 та 18 відповідно, «діджиталізація» — 20 та 17, «блокчейн» — 27 та 12, «мобільний банкінг» — 34 та 8, «сталий розвиток» — 35 та 8, «інтернет банкінг» — 37 та 4.

Окреслена вище аргументація дозволила сформулювати актуальну **мету** дослідження. Вона полягає у аргументованій систематизації ключових функціонально-трендових модифікацій глобального банківського сектору.

¹¹ Складено за даними БД Скопус та ключовими словами (banking, bank, transformation) найбільш цитованих публікацій та ПЗ VOSViewer

Методологія даної статті спирається на використання вторинних джерел наукової інформації, якими виступили як публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, актуальні матеріали провідних необанків, аналітичні доповіді провідних міжнародних інституцій. Крім того, аргументація роботи спирається на інформацію з міжнародних баз даних та рейтингів, які здійснили фаховий спеціалізований пошук та опрацювання первинних джерел. Традиційним для недостатньо вивчених та неутверджених у суспільну практику концепцій, якою є необанкінг, авторами було використано кейс метод. Власні узагальнення та систематизація провідних процесів розвитку цифровізації глобального банківського сектору доповнюють опрацьовані джерела та матеріали.

Науковий базис трансформації глобального банківського сектору

Масове впровадження технологічних рішень у фінансовому секторі економіки за своєю сутністю отримало назву процесу демократизації фінансів, адже дозволило завдяки фінтех долучити до нього значну кількість економічних акторів, які раніше не мали такої можливості. Про це багато написано теоретиками з країн з розвиненим фінансовим сектором, зокрема Лабуром М. і Дефренном Н.¹². Подібно до того як декілька десятиліть тому поява мобільного зв'язку зруйнувала монополію операторів фіксованого телефонного зв'язку, нині у фінансовому секторі відбувається зміна інституційної архітектури.

Домінантним теоретичним базисом розвитку необанків, які включають як абсолютно нові установи, що здатні надавати банківські послуги, так і традиційні банки, які здатні запропонувати банківські послуги нової якості та за новими технічними рішеннями, визначають теорію фінансового посередництва. Про це маємо доволі широке коло праць вчених з різних країн, зокрема Авіанто В., Асгарі Т., Вібово В., Дінера Ф., Наймі-Садігха А., Рабієї М., Шанті Р. та Шпачека М.^{13, 14, 15}. Останнім часом, як доводять Вернер Р. та Старк Дж., обрисів теорії почала набувати концепція дезінтермедіації, яка намагається розкрити відмінні риси надання фінансових послуг без безпосередньої участі посередників^{16, 17}.

¹² Laboure, M., & Deffrennes, N. *Democratizing Finance: The Radical Promise of Fintech*. Harvard University Press, 2022. URL: <https://doi.org/10.2307/j.ctv2bndf28>

¹³ Shanti, R. Avianto, W. & Wibowo, W. A Systematic Review on Banking Digital Transformation. *Jurnal Ad'ministrare*. 2022. №9. 543 с. DOI:10.26858/ja.v9i2.40584.

¹⁴ Diener, F., Špaček, M. Digital Transformation in Banking: A Managerial Perspective on Barriers to change. *Sustainability*. 2021. №13(4). C.20-32.

¹⁵ Naimi-Sadigh, A., Asgari, T., Rabiei, M. Digital transformation in the value chain disruption of banking services. *Journal of the Knowledge Economy*. 2021. №13(2). C.1212-1242.

¹⁶ Werner, R. A lost century in economics: Three theories of banking and the conclusive evidence. *International Review of Financial Analysis*. 2016. №46. C.361-379.

Ряд інших крупних теорій доповнюють теоретичний базис необанкінгу. Як продемонстрували Б'янко А. та Сардоні К., розвиток фінансових технологій використовує засади теорії інновацій, успішне управління якими дозволяє пропонувати новітні послуги, рішення та бізнес-моделі¹⁸. Відповідно необхідною тут також є теорія конкурентоспроможності, що для банківського сектору є вкрай актуальною з огляду на банкрутства банків, що не витримали тиску з боку конкурентів та впливу клієнтів через різні причини, серед яких навіть пандемія COVID-19 і війни¹⁹. Теорія поведінкових фінансів намагається давати відповіді на питання вибору споживачами між традиційними та новітніми можливостями, послугами та гравцями на ринку банківських послуг²⁰.

В епоху віртуалізації бізнес-діяльності не-аби-якої уваги заслуговує теорія мереж, що також є одним з містків між банківською діяльністю та розвитком телекомунікацій. Веверге Л., Лі Дж. та Томсетт М. доповнили теорію обґрунтуванням важливості інфраструктури для розвитку мобільного банкінгу та відповідного регуляторного середовища²¹. Як довели Сардар С. й Анджарія К., необанки стали феноменом трансформації структури фінансового сектору, майбутнє якого стає немислимим без їх мережі, де банки конкурують за різні групи споживачів та партнерів²². Більш того, глобальна торгівельна мережа та розвиток інтернет-комерції спираються на можливості, що їх пропонують необанки, що широко вивчається у більшості країн та було продемонстровано Куснаві, К., Пандіанган В. та Рахарді М.²³. Відтак необанки виступають формою віртуалізації банківських послуг з їх авоматизацією та смартизацією.

Теорія систем додає до теоретико-методологічного базису розвитку банківського сектору оптимізму з огляду на зростання системної стабільності у зв'язку зі здатністю необанків робити внесок у фінансову стабільність та регуляторні механізми на ринку фінансових послуг. Ці думки широко представлено у науковому дискурсі, зокрема працях Ндлову Т., Еччабі А., Булкеруа М., Сіа С., Вейла П., Чжана Н. та інших^{24, 25}.

¹⁷ Stark, J. Digital transformation at a bank. *Decision engineering*. 2020. С.67-72.

¹⁸ Bianco, A. D., Sardoni, C. Banking theories and macroeconomics. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2018, №41(2). С.165-184.

¹⁹ Ndlovu, T., Echchabi, A., Boulkeroua, M., Ndiweni, E., Sibanda, W. Digital technology disruption on bank business models. *International Journal of Business Performance Management*. 2020. №21(1/2). С.184-190.

²⁰ Sharma, A., & Kumar, A. A review paper on behavioral finance: study of emerging trends. *Qualitative research in financial markets*. 2020. №12(2). С.137-157.

²¹ Wewege, L., Lee, J., Thomsett, M. Disruptions and Digital Banking Trends. *Journal of Applied Finance and Banking*. 2020. №10. С.1-12.

²² Sardar, S., Anjaria, K. The Future Of Banking: How Neo Banks Are Changing The Industry. *International Journal of Management Public Policy and Research*. 2023. №2(2). С.32-41.

²³ Kusnawi, K., Rahardi, M., Pandiangan, V. Sentiment Analysis of Neobank Digital Banking using Support Vector Machine Algorithm in Indonesia. *JOIV: International Journal on Informatics Visualization*. 2023. №7(2). С.377-389.

²⁴ Ndlovu, T., Echchabi, A., Boulkeroua, M., Ndiweni, E., Sibanda, W. Digital technology disruption on bank business models. *International Journal of Business Performance Management*. 2020. №21(1/2). С.184-190.

Більш того, саме концептуальні засади сталого розвитку виступають іншим виміром, що супроводжує діджиталізацію та який сприяє якісному оновленню фінансових продуктів та послуг, що отримали модернізацію завдяки цифровим технологіям. Бо, навіть, як довели Цуо Л. і Штраус Дж., інвестиції у діджиталізацію позитивно впливають на сталу ефективність комерційних банків²⁶. Відтак банки, що запровадили ефективні цифрові рішення та послуги, перетворюються на агентів утворення сталих екосистем, просування сталого розвитку як своїх клієнтів та партнерів, так і національних економік та світового господарства в цілому.

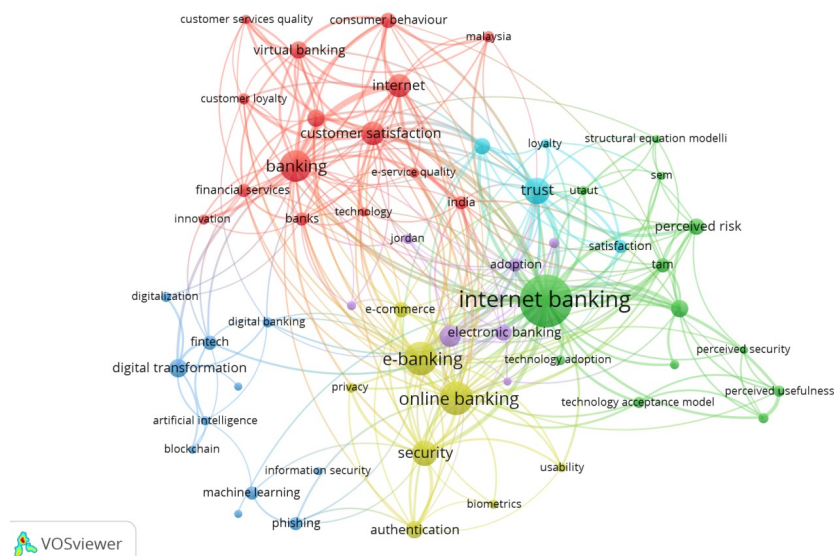

Рис.2 Мережа взаємозв'язків ключових слів²⁷
досліджень необанківської діяльності

На концептуальному рівні спостерігається широкий плюралізм поглядів, який доповнюється визнанням домінування двох визначальних трендів зеленої та цифрової трансформацій у розвитку глобального банківського сектору. Поруч з IT-сектором банківський сектор виступає таким, де відбувається широке експериментування як з пропонуванням на ринках новітніх продуктів та послуг, так і щодо регулювання, що разом по-

²⁵ Sia, S. K., Weill, P., Zhang, N. Designing a Future-Ready Enterprise: The Digital Transformation of DBS Bank. *California Management Review*. 2021. №63(3). С.35-57.

²⁶ Zuo, L., Strauss, J., Zuo, L. The Digitalization Transformation of Commercial Banks and Its Impact on Sustainable Efficiency Improvements through Investment in Science and Technology. *Sustainability*. 2021. №13(19). С.11-28.

²⁷ Ключові слова, які було використано для пошуку досліджень необанківської діяльності (neobank, neobanking, neo-banking, e-banking, online-banking, online banking, Internet banking, digital bank, digitalisation of bank, bank digitalisation, online-bank, digital transformation, banking) в БД Скопус.

требує категоріальної ідентифікації. Мережа взаємозв'язків концепцій у дослідженнях необанківської діяльності демонструє їх різноманіття на фоні домінування ряду ключових концепцій, які ймовірно будуть визначальними на найближчій практиці (рис. 2). Йдеться про інтернет банкінг, онлайн- та е-банкінг, електронний і віртуальний банкінг, а також безпеку, ризики, довіру та поведінкові виміри фінансової діяльності.

Вітчизняні вчені активно долучаються до наукового дискурсу розвитку необанкінгу передусім через узагальнення кращих практик та теоретичних концепцій, як це робили Губа, М. О., Лінник, А. О., Колесник, Д. С. та Гулей, А.^{28; 29}. Так, Гаряга Л. і Куліш Р., Стащук О. і Мартинюк Р. актуалізували важливість фінансової безпеки та кібер-безпеки банківських установ³⁰. хоча ще не так давно цифровізація чітко не була ідентифікована та розглядалась через призму автоматизації та впливу технологій на розвиток світової банківської системи³¹. Цифровізація розглядалась С. Сіденко в системі чинників розвитку міжнародних фінансових центрів³². Завербний А. та Сокульський Н. вивчали зовнішні чинники цифровізації банківської системи в Україні на прикладі пандемії³³, а Науменкова С. та Міщенко С. більш широко вивчали проблеми цифрової трансформації банківської системи³⁴. Завдяки працям Капіляр К. можемо усвідомлювати, що необанкінг пройшов ряд етапів розвитку, а саме:

- первинний етап — 1989-2000 рр. — поява концепції дистанційного обслуговування з елементами Інтернет-банкінгу;
- етап концептуального окреслення — 2000-2010 рр. — розвиток концепції онлайн-банкінгу, включаючи мобільний та Інтернет-банкінг;
- етап уточнення концепції — 2010-до тепер — концепція відкритого банкінгу та концепція цифрової трансформації банкінгу³⁵.

Тож продовження зеленої та цифрової трансформацій глобального банківського сектору вже мають доволі диверсифікований теоретичний базис. Однак різноманіття концепцій та підходів обумовлюють потребу в

²⁸ Губа, М. О., Лінник, А. О., Колесник, Д. С. Розвиток необанків в Україні та світі. *Регіональна економіка та менеджмент*. 2019. №2(24). 71-73.

²⁹ Гулей, А., Гулей, С. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. №4(1). 6-15.

³⁰ Гаряга, Л., Куліш, Р. Фінансова безпека банківської діяльності в умовах цифровізації. *Проблеми економіки*. 2019. №4. С. 163—171. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-163-171>.

³¹ Мозговий, О., Павлюк, О. Регуляторне середовище розвитку світової банківської системи. *Міжнародна економічна політика*, 2017. №1. С. 28-45.

³² Сіденко, С. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів. *Міжнародна економічна політика*. 2022. №2. С.77-92. URL: http://iejjournal.com/journals/37/2022_37_4_Sidenko.pdf

³³ Завербний, А., Сокульський, Н. Пандемія як каталізатор цифровізації банківської системи в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. 5-9.

³⁴ Науменкова, С., Міщенко, С. *Проблеми цифрової трансформації банківської системи*. Publishing House «Baltija Publishing». 2021. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/135/3938/8226-1>.

³⁵ Kapliar, K., Maslova N., Hnoievyi V. Risks of the Neobanks' Activities in the Conditions of the Economy Digitalization. *WSEAS Transactions on Information Science and Applications*. 2024. №21. С.11-22. DOI: 10.37394/23209.2024.21.2

їх упорядкуванні, що з нашої точки зору стане можливим з міру зменшення динамізму трансформацій та систематизації ключових глобальних трендів.

Прикладні цифрові трансформації глобального банківського сектору

Для багатьох країн використання потенціалу цифрових банків виступає унікальним шансом посісти кращі позиції в архітектурі глобального фінансового сектору. Зокрема, якщо ТОП-100 найкрупніших банків світу, сукупні активи яких перевищують 117 трлн.дол.США, представляють лише 24 країни, то в рейтингу кращих цифрових банків представлено 38 країн (табл.1). При цьому деякі країни з міцними традиційними банками не представлено серед цифрових банків. Також очевидно, що стратегії розвитку національних банківських секторів та їх участі в глобальному фінансовому просторі різняться, що обумовлює як різну представленість країн, так і ступінь концентрації банківського капіталу.

Таблиця 1

ПОЗИЦІЇ КРАЇН В ГЛОБАЛЬНИХ РЕЙТИНГАХ ТОП-100 БАНКІВ

Індикатори Країни	традиційні банки			цифрові банки
	сумарна вартість активів, млрд. дол.США	частка в топ 100	кількість в топ 100	кількість в топ 100
Австралія	2986,24	2,54%	4	3
Австрія	372,67	0,32%	1	-
Аргентина	-	-	-	1
Бахрейн	-	-	-	1
Бельгія	383,47	0,33%	1	-
Бразилія	1 775,49	1,51%	4	3
Велика Британія	8 086,41	6,88%	6	11
Гонг Конг	-	-	-	5
Данія	542,81	0,46%	1	2
Індія	1 244,39	1,06%	2	3
Індонезія	-	-	-	4
Іспанія	3 514,74	2,99%	3	2

Закінчення табл. 1

Індикатори Країни	традиційні банки			цифрові банки
	сумарна вартість активів, млрд. дол. США	частка в топ 100	кількість в топ 100	кількість в топ 100
Італія	1 939,64	1,65%	2	1
Канада	5 752,27	4,89%	5	1
Катар	338,14	0,29%	1	1
Китай	37 666,17	32,03%	20	8
Корея, Південна	2 666,20	2,27%	6	3
Литва	-	-	-	1
Мальта	-	-	-	1
Нігерія	-	-	-	2
Нідерланди	2 174,52	1,85%	3	3
Німеччина	3 103,11	2,64%	4	2
Норвегія	339,21	0,29%	1	1
ОАЕ	-	-	-	1
ПАР	-	-	-	1
РФ	908,73	0,77%	2	1
Сінгапур	1 398,25	1,19%	3	4
США	17 317,59	14,73%	12	9
Тайвань	-	-	-	1
Тайланд	-	-	-	1
Туреччина	-	-	-	1
Україна	-	-	-	1
Філіппіни	-	-	-	3
Фінляндія	662,71	0,56%	1	1
Франція	11 107,54	9,45%	6	7
Чехія	-	-	-	1
Чилі	-	-	-	1
Швейцарія	2 070,12	1,76%	2	1
Швеція	710,58	0,60%	2	2
Японія	10 531,59	8,96%	8	6

Джерело: складено авторами за ^{36, 37}

³⁶ The world's largest banks by assets. S&P Global. 2024. URL: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/research/the-worlds-largest-banks-by-assets-2024>.

Країни з менш розвиненим банківським сектором та нижчим охопленням банківськими послугами почати активно використовувати потенціал фінтех для подолання відповідного розриву. Найбільш очевидно це у таких країнах як Гонг Конг, Індонезія, Нігерія, Сінгапур та Філіппіни (табл. 1). Як виявили Ягріч Т. і Амон А., найбільший прогрес у розвитку необанків в країнах залежить від таких показників як кількість банкоматів та банківських терміналів, дані з S&P500, а також чисельність сільського населення³⁸. Таким чином діджиталізація дозволяє долати міжкраїнові розриви у рівнях соціально-економічного розвитку.

Слід визнати, що обсяги активів та масштаби операцій традиційних банків та цифрових банків значно різняться, подекуди в рази. Це обумовлено рядом причин, які детермінують конкурентні позиції фінансових установ на ринку банківських послуг. Однак в межах цього дослідження на них не будемо зупинятись, адже вони варті ґрунтовного розкриття. Втім можна визнати, що у багатьох випадках необанки можна розглядати в якості платформ експериментування з просування на ринку нових інструментів, які надалі можуть бути адаптовані в межах традиційних банків або стати конкурентною перевагою необанків.

Втілюючи у своїй діяльності глибоку інтеграцію інноваційних фінансових технологій у банківську діяльність, цифрові банки створюються практично з нуля на інноваційних технологічних платформах та репрезентують собою унікальні діджитал-платформи банківського обслуговування клієнтів в онлайн-режимі через мобільні застосунки та без фізичної присутності останніх у банківських відділеннях. Подібний віртуальний режим роботи необанків забезпечує їм *значні конкурентні переваги на глобальному ринку фінансових послуг* насамперед щодо значного якісного покращення традиційного банківського обслуговування споживачів завдяки безперебійній роботі в Інтернеті, використання технологій зручного відкриття розрахункових й ощадних рахунків та усунення ряду бар'єрів доступу клієнтів до широкого спектру банківських сервісів. Особливої уваги заслуговують і такі *вагомні конкурентні переваги* цифрових банків, що демонструють їх внесок у досягнення цілей сталого розвитку, як мінімізація їх операційних витрат в силу відсутності їх філіальних мереж та паперового документообігу; щодо найбільш масових типових операцій значне підвищення швидкості обслуговування клієнтів та суттєво нижчі тарифи банківського обслуговування, порівняно з традиційними банками; а також за-

³⁷ World's Top 100 Digital Banks Ranking 2023. *TABInsights*. 2024. URL: <https://tabinsights.com/best-digital-bank-rankings/global-digital-bank-rankings-2023>

³⁸ Jagrič, T., Amon, A. Key factors of neobanking's occurrence. *Mednarodno Inovativno Poslovanje*. 2023. №15(1). С.1-12.

стосування вищою мірою кастомізованих підходів до обслуговування широкого різноманіття груп клієнтів³⁹.

Інакше кажучи, в умовах системної діджиталізації усіх форм економічної діяльності *сучасне покоління необанківських установ поступово втрачає іманентні риси і характеристики традиційних банків та дедалі більшою мірою переводять свої трансакції за межі власне фінансової сфери*. Йдеться про те, що якщо ще відносно нещодавно банківські установи могли екстенсивно нарощувати вартісні обсяги отриманих прибутків виключно за рахунок модернізації стандартних корпоративних стратегій і бізнес-моделей банківського обслуговування клієнтів, то нині глибоких трансформацій зазнає якість моделей взаємодії необанківських установ зі своїми клієнтами⁴⁰. Так, саме необанки завдяки технологіям онлайн-банкінгу та на основі використання сайтів і мобільних застосунків дають змогу своїм клієнтам отримувати практично повний спектр традиційних банківських операцій, пов'язаних з кредитним, розрахунковим та інвестиційним обслуговуванням клієнтів, веденням їх ощадних, депозитних та кредитних рахунків, забезпеченням отримання грошових переказів, проведенням страхових та біржових операцій та ряду інших послуг.

Окрім того, більшість сучасних цифрових банків активно використовують у своїй діяльності також інноваційні формати обслуговування клієнтів, а саме: краудфандингові платформи, краудлендинг, фінансові роботи-консультанти, криптовалютні розрахунки, миттєві розрахунки за допомогою чипів та ін. Не випадково, динамічний розвиток технологічної бази необанківських установ з розробленням ними принципово нових фінтех-послуг стало в останні роки найпотужнішим драйвером неухильного нарощування їх конкурентних позицій на світовому ринку банківських послуг⁴¹.

Необанкінг: кількісний вимір

Про досягнуті на сьогодні масштаби діяльності необанків свідчить, зокрема, показник їх кількості, облік якої обмежено методологічною неготовністю національних регуляторів та міжнародних наглядачів. За останні роки (станом на січень 2022 р.) в усьому світі було створено понад 400 необанків та ще кілька десятків перебуває на етапі запуску до

³⁹ Liu, E. X. Stay Competitive in the Digital Age: The Future of Banks. *IMF Working Paper*. 2021. № 2021/046. 42 p. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpica2021046-print-pdf>.

⁴⁰ Іршак О. С., Творидло О. І. Розвиток необанків в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 36. 8 с. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1135/1093>

⁴¹ Мамчук, А. *Розвиток необанків у світі та в Україні*. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 1 липня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 50 URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/130>.

діяльності на глобальному фінансовому ринку. На початок 2022 р. на ринку функціонувало вже 397 цифрових банків, а найбільша динаміка їх заснування спостерігалась у період 2019-2020 рр. (коли розпочали свою діяльність відповідно 83 і 94 нових необанківських установ) (рис.3). Хоча Іршак О. та Творидло О. доводять, що це стало закономірною реакцією світового фінансового сектору на пандемічну кризу Covid — 19, втім розуміємо важливість технологічної готовності національних інноваційних систем, конкурентного тиску ринкового середовища та регуляторного лібералізму⁴².

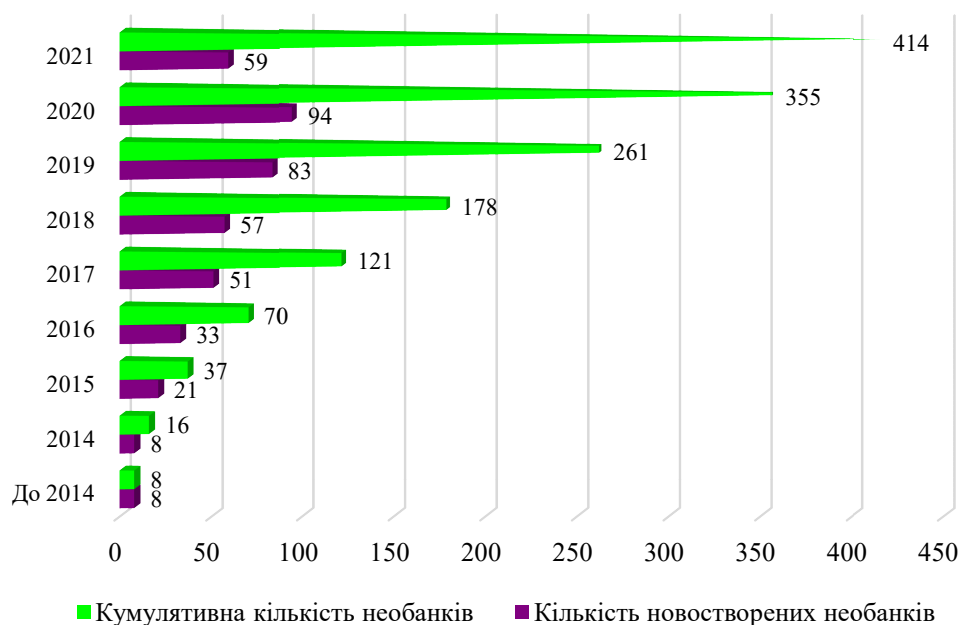

Рис. 3. Динаміка створення та кількості цифрових банків у світі

Джерело: побудовано авторами за даними ⁴³.

Що ж стосується показника *капіталізації глобального ринку необанківських послуг*, то у 2023 р. він оцінювався на рівні 98,4 млрд дол. США і зростає до 2032 р., за прогнозними оцінками, до 3,4 трлн за серед-

⁴² Іршак, О., Творидло, О. Розвиток необанків в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 36. С. 3. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1135/1093>

⁴³ Stegmeier, C., Verburg, M. The Future of Neobanking. How can Neobanks unlock profitable growth? Whitepaper. *Strategy & Marketing Consultants*. May 2022. URL: <https://www.simon-kucher.com/en/insights/future-neobanking-how-can-neobanks-unlock-profitable-growth>.

ньорічного темпу приросту на рівні 48,6% за вказаний період⁴⁴. Водночас глобальний вартісний обсяг фінансових трансакцій необанків зріс у період 2017-2023 рр. з 0,2 до близько 5 трлн дол. США у рік, а на період до 2028 р. досягне, за прогнозними оцінками, відмітки у майже 10,5 трлн за середньорічного приросту даного за вказаний період на рівні 13,2%⁴⁵. При цьому середня вартість трансакцій на одного користувача на ринку необанківських послуг збільшилась з 12,4 дол. США у 2017 р. до 19,8 дол. у 2023 р.⁴⁶, а у 2028 р. становитиме близько 27 дол. (рис. 4).

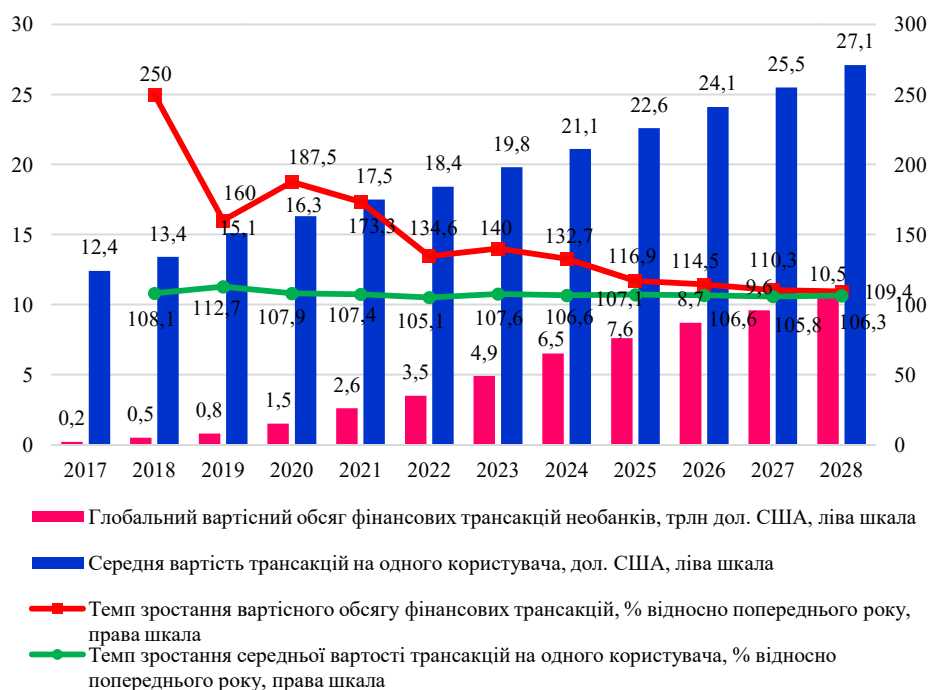

Рис. 4. Глобальні обсяги фінансових трансакцій необанків і середня фактична та прогнозована вартість операцій на одного користувача

Джерело: розраховано і побудовано авторами за даними⁴⁷; ⁴⁸.

⁴⁴ Neobanking Market Size, Share & Industry Analysis, By Account Type (Personal and Business), By Service (Savings/Checking Accounts, Payments & Money Transfers, Mobile Banking, Loans/Insurance/Investments, and Others), and Regional Forecast, 2024-2032. *Fortune Business Insights*. 150 с. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/neobanking-market-109076>.

⁴⁵ Transaction value of neobanks worldwide from 2017 to 2023, with forecasts from 2024 to 2028 (in billion U.S. dollars). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228241/neobanks-global-market-size/>.

⁴⁶ Neobanking — Worldwide. Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/neobanking/worldwide>.

⁴⁷ Transaction value of neobanks worldwide from 2017 to 2023, with forecasts from 2024 to 2028 (in billion U.S. dollars). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228241/neobanks-global-market-size/>.

Як свідчить світовий досвід, одним з найрозвинутіших на сьогодні ринків необанківських послуг є європейський регіон. З-поміж причин утримання ним лідерських позицій на глобальній карті необанківських послуг головну роль відіграли запроваджені у ЄС регулятивні реформи щодо системи платіжних послуг у рамках першої та другої директив (PSD1 та PSD2), а також чинного режиму ліцензування банківської діяльності. Так, перша необанківська установа Atom Bank була заснована у Великобританії у 2014 г., а через рік у цій країні з'явився ще один цифровий банк Monzo, де для відкриття рахунку чи отримання стандартного банківського обслуговування каналами мобільних застосунків необхідно внести лише дані паспорта чи водійського посвідчення. Загалом же, кількість європейських необанків зросла у період 2014-2022 рр. з 57 до 162 за середньорічного темпу приросту даного показника за вказаний період на рівні 14%. Зокрема, станом на перший квартал 2023 р. Топ-10 найбільших необанків Європи Moven надавали банківські сервіси понад 64 млн клієнтів за глибини проникнення ринку на рівні від 7 до 10% з прогнозним зростанням даного показника до 14% до 2027 р.⁴⁹.

Натомість США, навіть попри набагато раніший період заснування перших необанків (2009 р. — банк Simple, 2011 р. — Moven та ін.), суттєво поступаються Європі за ключовими показниками розвитку необанківського сегменту фінансового ринку. Одні дослідники основні причини такого відставання вбачають насамперед у значному браку сприятливого для розвитку необанків законодавчого режиму, суттєвих проблемах у процедурах одержання банківських ліцензій та різного роду дозвільних документів, а також наявності високих бар'єрів у створенні фінтех-стартапів⁵⁰. Інші у затримках централізованого запровадження цифрових валют⁵¹.

Загальновідомо, що одним з найбільш узагальнюючих індикаторів конкурентних позицій необанківських установ на глобальному фінансовому ринку є *кількісні показники їх клієнтської бази*. Характеризуючи їх, слід відзначити насамперед *значне розширення кількості клієнтів необанків*, що є свідченням, з одного боку, наростаючого ринкового попиту на клієнт-орієнтовані діджитал-банківські послуги, нарощування інвестиційних капіталовкладень у фінтех-індустрію; а з другого — знач-

⁴⁸ Neobanking — Worldwide. Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/neobanking/worldwide>

⁴⁹ Кількість користувачів необанків у світі сягнула одного мільярда. Fintechinsider. URL: <https://fintechinsider.com.ua/kilkist-korystuvachiv-neobankiv-u-sviti-syagnula-odnogo-milyarda/>.

⁵⁰ Каменец, А. *Необанки: преимущества и недостатки перед традиционными банками*. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів Міжнар. наук.конф. — Житомир: Житомирська політехніка, 2020. С.291-292. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/zbirnyk_tez_05_06_11_2021.pdf

⁵¹ Mack, N. Obstacles to Successful Introduction of a US Central Bank Digital Currency. *Journal of Business & Technology Law*. 2022. №18, С.35.

ного посилення її регуляторної підтримки та динамічної розбудови цифрової публічної інфраструктури. Потужним каталізатором динамічної переорієнтації глобального фінансового ринку у бік розширення сегменту необанківських послуг стала пандемія Covid — 19, котра значною мірою прискорила процеси поширення смартфонів у руслі домінуючого глобального тренду цифровізації усіх сфер людської життєдіяльності. Як результат — світові споживачі банківських послуг усе активніше вдаються до системної імплементації діджитал-технологій у своє повсякденне життя — від проведення віртуальних платежів та трансакцій з онлайн-страхування до здійснення інвестиційних операцій, розміщення коштів на мобільні депозити, ідентифікації у соціальних мережах, отримання цифрових квитанцій в режимі реального часу тощо, що призводить до зміни у суспільстві фінансової культури.

Кейси здобуття глобального ринкового лідерства

Декілька кейсів, що їх розглянемо далі, стануть допоміжними для кращого розуміння внеску процесів діджиталізації у розвиток окремих банків. Вивчення поступу найкрупніших банків світу дозволяє краще розуміти загальні тренди трансформації глобального банківського сектору. Саме спираючись на кейси провідних банківських установ Базельський комітет, який в контексті зеленої трансформації акцентується переважно на методологічних питаннях зміни клімату та поширення зелених облігацій⁵², вже визначив три провідні канали цифрової трансформації ГБС, а саме:

- диверсифікація комплексу фінансових послуг та продуктів, а також каналів їх пропонування і дистрибуції;
- поява нових постачальників фінансових послуг та продуктів;
- зростання використання цифрових інновацій щодо управління, мінімізації та нагляду за ризиками⁵³.

Перший у світі за обсягами активів Промисловий та комерційний банк Китаю⁵⁴ (ПКБК) наголошує, що до ключових пріоритетів модернізації бізнес-моделі на сучасному етапі визначено смартизацію контролю ризиків, використання потенціалу цифрових драйверів зростання, диверсифікована структура та екологічні засади⁵⁵. В оргструктурі управління ПКБК з 9

⁵² Bolton, P. *The green swan: Central banking and financial stability in the age of climate change*. / Bolton, P., Després, M., Pereira da Silva, L., Samama, F., & Svartzman, R. BIS & Banque de France. January 2020. 115 p. URL: <https://www.bis.org/publ/othp31.pdf>

⁵³ Digitalisation of finance. *BIS: Basel Committee on Banking Supervision*. May 2024. 46 p. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d575.pdf>.

⁵⁴ Анг. — Industrial and Commercial Bank of China

⁵⁵ *Annual Report 2023*. Industrial and Commercial Bank of China. 2024. 327 p. URL: https://v.icbc.com.cn/userfiles/Resources/ICBCLTD/download/2024/Announcement20240426_2.pdf.

комітетів відзначимо Комітет з цифрових фінансів та Комітет з зелених фінансів, наявність яких свідчить про ґрунтовність стратегічних поглядів та значення зеленої та цифрової трансформацій, ESG та соціальної відповідальності для розвитку як цього банку, так і глобального банківського сектору взагалі.

Другий у світі за обсягами активів Сільськогосподарський банк Китаю⁵⁶ (СБК), попри очевидну спеціалізацію активно розвиває мобільний банкінг, онлайн банкінг, банківське самообслуговування, як канали пропонування інноваційних фінансових продуктів та послуг для покращення їх якості та ринкової експансії. Більш того, СБК активно розвиває зелене інвестування, зелене фінансування та зелений банкінг, що становлять важливу складову внеску в сталий суспільний розвиток, одним з свідчень чого є зростання за 2023 рік інвестицій у зелені облігації на 18% до близько 20 млрд. дол. США⁵⁷. Відзначимо, що ефективне застосування цифрових технологій дозволило СБК смарт-ініціативами охопити інституційною взаємодією 32 тис. шкіл та 6,2 тис. госпіталів, чим демонструє прагнення утворення інклюзивного фінансового простору.

На кінець 2023 року понад 75% домогосподарств, що були клієнтами Банку Америки в 15 країнах, активно користувались цифровими платформами банку, а віртуальний помічник Erica[®], що спирається на ШІ, провів 1,9 млрд взаємодій з 40 млн клієнтів⁵⁸. За 2021-2023 роки банк вже залучив та забезпечив обіг капіталу вартістю 560 млрд. дол. США на шляху до мети із залучення у сферу сталих фінансів 1,5 трлн. дол. США. до 2030 року. Такі високі показники стали можливими як завдяки використанню цифрових рішень та готовністю клієнтів, так і готовністю банку конкурувати з цифровими банками з використання потенціалу фіттех та створення вагомго внеску в досягнення цілей сталого розвитку.

Люди та необанкінг: працівники, партнери та клієнти

Нарешті, окремої уваги у контексті аналізу причин значного розширення кількості клієнтів необанків заслуговує і такий чинник як стрімке зменшення в останні десятиліття кількості традиційних банківських відділень та відвідувань клієнтами банківських відділень, що дедалі більшою мірою спонукає банківські установи до перенесення своїх операцій у віртуальне середовище на основі використання хмарних технологій, програм

⁵⁶ Анг. — Agricultural Bank of China

⁵⁷ *Annual Report 2023*. Agricultural Bank of China. 2024. 356 p. URL: <https://www.abchina.com/en/investor-relations/performance-reports/annual-reports/202404/P020240426659355378697.pdf>.

⁵⁸ *Annual report 2023*. Bank of America. 2024. 236 p. URL: https://d1io3yog0oux5.cloudfront.net/_9190fc4b4a493ac1ed4a741fda82af49/bankofamerica/db/867/10038/annual_report/BAC+2023+Annual+Report.pdf.

для обміну інформаційними повідомленнями, чат-ботів на основі штучного інтелекту, програмних сервісів для імітування людських розмов та ін. Якщо говорити конкретними цифрами, то, згідно даних фахівців Групи Світового банку, тільки у доковідний період 2005-2017 рр. кількість точок продажу банківських сервісів у розрахунку на 100 тис осіб дорослого населення у багатьох державах світу зменшилась на 30-60%. Зокрема, у Швеції і Люксембурзі даний показник склав 30%, Німеччині — 36%, Іспанії — 40%, Данії — 58% відповідно⁵⁹. Загалом же, упродовж 2017-2022 рр. кількість банківських відділень у світі зменшилась на 36%, завдяки чому банки отримують 30-50%-ного зменшення розміру своїх операційних витрат, хоча й на тлі одночасного 10-30%-ного скорочення доходів з причин загострення міжбанківської конкуренції на ринку та підвищення транспарентності банківського обслуговування клієнтів⁶⁰.

Свою чергою, дані аналітиків *Wells Fargo* засвідчують, що вже до 2026 р. сучасні діджитал-технології витіснять з ринку понад 100 тис. працівників банківських установ (насамперед менеджерів, операціоністів та співробітників кол-центрів)⁶¹, котрі змушені будуть знаходити нові сфери і сектори економіки для прикладення своєї робочої сили. Водночас самі банківські установи з метою утримання своїх конкурентних позицій на ринку потребуватимуть працівників якісно нової формації, здатних не тільки оперативно адаптуватись до постійно змінюваного технологічного середовища надання банківських сервісів, але й ефективно конкурувати з фінтех-компаніями та глобальними інноваційними гігантами на кшталт тих же самих Alphabet (Google), Microsoft, Meta Platforms (Facebook), Apple чи Amazon.

З огляду на таку динаміку, цілком закономірним є той факт, що загальна кількість користувачів необанківських сервісів становила у 2022 р. у Сполучених Штатах Америки 41,4 млн осіб (з перспективою зростання до 78,4 млн до 2027 р.), у Бразилії — 38,2 млн (74,6 млн), Великобританії — 14,2 млн (28,2 млн), Франції — 6,9 млн (14,1 млн), а в Японії — 3,9 млн (7,6 млн відповідно)⁶². Загалом же, згідно звіту платіжної компанії ВРС та консалтингової компанії Fincog, сукупна кількість клієнтів необанківських установ становить на сьогодні близько 1

⁵⁹ Банковских отделений становится все меньше. *Центр економічних досліджень та прогнозування «Фінансовий пульс»*. 2018. URL: <http://finpuls.com/ru/banking/releases/news/Bankovskih-otdeleniy-stanovitsya-vse-menshe.htm>.

⁶⁰ Маркевич, К. Небанки vs традиційні банки: як небанки змінюють фінансову систему. Разумков Центр. 17 лютого 2022 р. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/neobanky-vs-tradytsiini-banky-iak-neobanky-zminjuut-fiansovu-sistemy#a3>.

⁶¹ Surane, J. 'Developers Are the New Bankers': Wells Fargo Analysts Predict Wave of Job Cuts. Bloomberg. 28 September 2021. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-09-28/-developers-are-the-new-bankers-mayo-predicts-wave-of-job-cuts>.

⁶² Number of neobanking users worldwide in 2022 and 2027, by selected country (in millions). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1401382/neobanking-users-by-country>.

млрд осіб ⁶³. Як показують дані, подані на рис. 5, найбільшими операторами світового ринку необанківських послуг є на сьогодні такі глобальні гравці як: Revolut (25,5 млн клієнтів у 2022 р.), Wise (16 млн), N26 (8 млн), Monzo (7 млн), Lydia (5,5 млн), Imagin (4 млн), Curve (4 млн), Starling Bank (3 млн), Nickel (3 млн), Monese (2 млн).

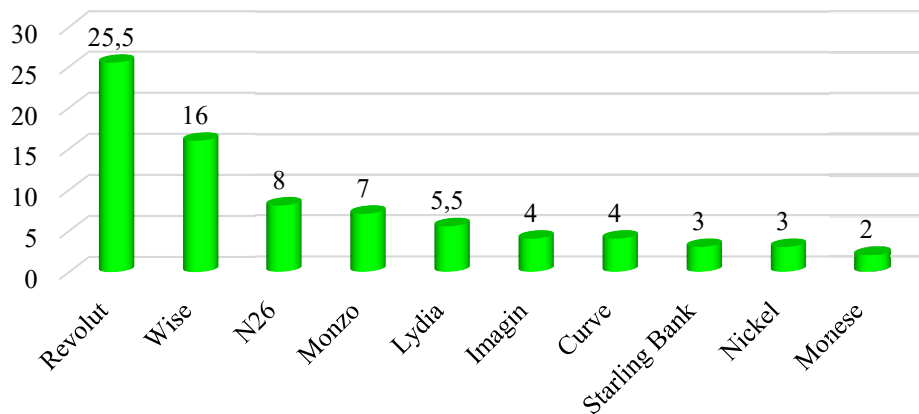

Рис. 5. Провідні необанки Європи у 2022 р. за кількістю клієнтів, млн осіб

Джерело: побудовано авторами за даними ⁶⁴.

Загальна ж кількість клієнтів Топ-10 найбільших необанків світу становила у 2022 р. 78 млн осіб ⁶⁵. Станом на березень 2024 р. клієнтська база Revolut досягла рекордної відмітки у 40 млн осіб, а у Сполучених Штатах Америки лідерські позиції за обсягом клієнтської бази посів у 2023 р. необанк Chime — 21 млн осіб ⁶⁶.

Глобальний необанкінг: функціонально-трендові модифікації

У контексті методологічних засад діалектики та системного підходу до аналізу особливостей функціонування світового фінансового сектору в умовах цифровізації глобального економічного розвитку, *конкрети-*

⁶³ Кількість користувачів необанків у світі сягнула одного мільярда. *Fintechinsider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/kilkist-korystuvachiv-neobankiv-u-sviti-syagnula-odnogo-milyarda/>.

⁶⁴ *Leading neobanks in Europe in 2022, by number of customers (in millions)*. Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/971163/customers-of-selected-european-neobanks-and-challenger-banks/>.

⁶⁵ Розраховано автором за даними рис. 5. (нпум.авт.)

⁶⁶ Transaction value of neobanks worldwide from 2017 to 2023, with forecasts from 2024 to 2028 (in billion U.S. dollars). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228241/neobanks-global-market-size/>.

зуємо ключові функціонально-трендові модифікації глобального цифрового банкінгу, котрі відбивають у сукупності його масштаби і структурний ландшафт, а також відіграють першочергову роль у цифровій інноватизації світової фінансової системи. Насамперед слід відзначити динамічне нарощування ринкової капіталізації цифрових банків. Як показують дані, подані на рис. 6, загальна капіталізація Топ-10 найбільших глобальних необанків становила у 2022 р. 188 млрд дол. США⁶⁷.

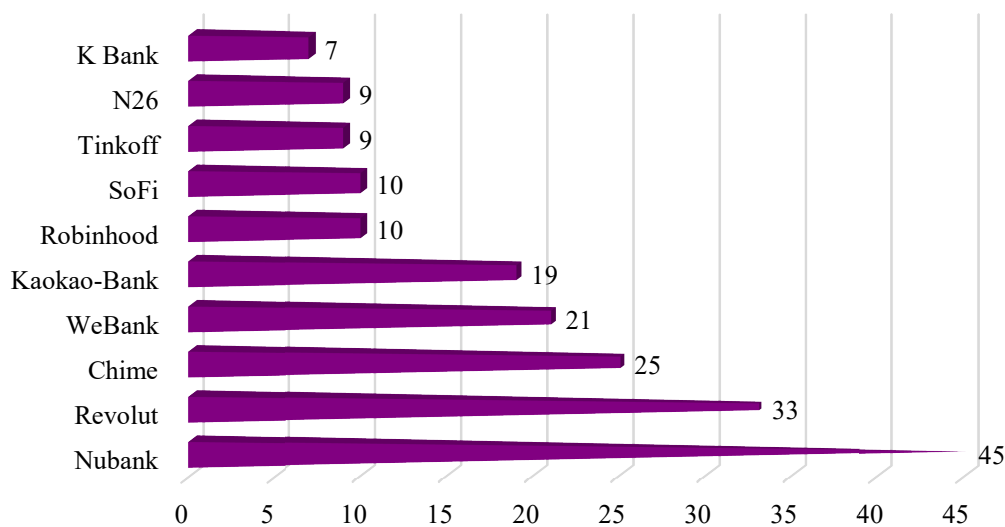

Рис. 6. Ринкова капіталізація Топ-10 найбільших цифрових банків у 2022 р., млрд дол. США

Джерело: побудовано авторами за даними⁶⁸.

Більше того, сьогодні у світі є близько чотирьох десятків необанків з рівнем ринкової капіталізації понад 1 млрд дол. США. Найбільша їх кількість сконцентрована у Північній Америці (11), Великобританії (8), Латинській Америці (6) та континентальній Європі (5) (рис. 7). Це свідчить про наростаючу глобальну концентрацію необанківського капіталу та зосередження світової ринкової влади на даному сегменті в руках малочисельного кола найбільших цифрових банків.

⁶⁷ Примітка.

Розраховано автором за даними рис. 6.

⁶⁸ Top 10 Neobanks Worldwide, by Market Capitalization, 2022 (billions). Emarketer. URL: https://www.emarketer.com/chart/257463/top-10-neobanks-worldwide-by-market-capitalization-2022-billions_

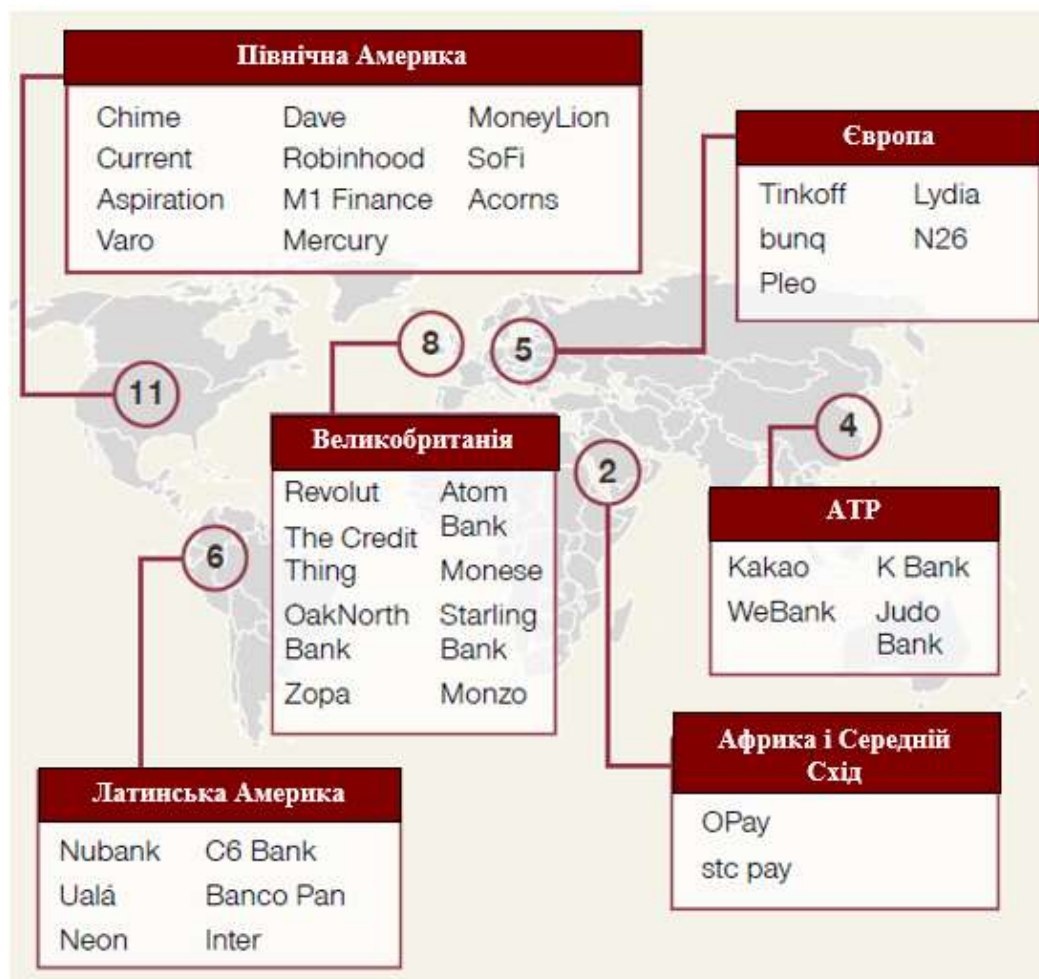

Рис. 7. Регіональне розміщення найбільших необанків світу з ринковою капіталізацією понад 1 млрд дол. США у 2022 р.

Джерело: побудовано авторами за даними⁶⁹, с. 7.

Головні чинники зростання капіталізації цифрових банків пов'язані насамперед з динамічною імплементацією фінтех-рішень у глобальну банківську екосистему та глибока технологічна модернізація діючих у міжнародній банківській практиці діджитал-платформ. Важливу стимулю-

⁶⁹ Stegmeier, C., Verburg, M. The Future of Neobanking. How can Neobanks unlock profitable growth? Whitepaper. *Strategy & Marketing Consultants*, (May 2022), URL: <https://www.simon-kucher.com/en/insights/future-neobanking-how-can-neobanks-unlock-profitable-growth>.

ючу роль відіграє також процес діджиталізації усіх банківських процесів та системна автоматизація традиційних фінансових послуг, що відкриває для клієнтів практично необмежені можливості доступу до банківських сервісів каналами електронних платформ.

Наступним трендом функціонування цифрових банків, яка з усією очевидністю окреслилась в останні роки та системно трансформує глобальний ринок необанківських послуг, є *поглиблення їх співробітництва з традиційними банківськими установами*. Так, реалізуючи на сьогодні широкий спектр традиційних банківських операцій, цифрові банки у більшості випадків або не володіють окремими банківськими ліцензіями, а отже — змушені співпрацювати з ліцензованими банками; або ж працюють на базі останніх у статусі їх дочірніх онлайнових структур, купуючи у них оптом банківські послуги та продаючи їх у роздріб своїм споживачам.

Важливо зазначити, що подібний формат співпраці необанківських інституцій з традиційними материнськими банками вже майже два десятиліття є звичною практикою діяльності останніх, забезпечуючи їм значне підвищення рівня ринкової конкурентоспроможності та зміцнення фінансової стійкості. В якості прикладу наведемо, зокрема, BNP Paribas, який здійснюючи діяльність у понад 70 країн відкрив дочірню необанківську структуру Hello bank; та новозеландський ASB Bank, котрий відкрив у своїй структурі небанк Bank Direct, але з часом інтегрував всі напрацювання в основний бізнес. Своєю чергою, один з найінноваційніших на сьогодні німецький небанк N26 дає змогу своїм клієнтам відкривати банківські рахунки за допомогою мобільного застосунку, зберігаючи при цьому усі залучені кошти на рахунках свого банка-партнера Wirecard Bank. Подібні приклади можна продовжувати. Маємо зазначити у цьому зв'язку, що удосконалення засобів зв'язку, зокрема, поява смартфонів, та системне впровадження мобільних банківських послуг стали запорукою захоплення необанками дедалі більшої частини клієнтської бази традиційних банківських установ. Підтвердженням цього є, зокрема, той факт, що у США питома вага клієнтів, котрі користуються банківським застосунками і мобільними пристроями збільшилась з 22% у 2011 р. до 43% у 2015 р.⁷⁰, у 2022 р. їх загальна кількість становила 162,7 млн осіб, а до 2026 р. перевищить 100% економічно активного населення і досягне, за експертними оцінками, майже 178 млн.⁷¹

Разом з тим, навіть попри доволі гостру конкурентну боротьбу між нео- і традиційними банками за світову клієнтську базу та право форму-

⁷⁰ *Consumers and mobile financial services 2016*. Board of Governors of Federal Reserve System, March 2016. С. 5. URL: <https://www.federalreserve.gov/econresdata/consumers-and-mobile-financial-services-report-201603.pdf>.

⁷¹ Number of active mobile banking users in the United States from 2015 to 2022 with forecast to 2026, by generation (in millions). *Statista. The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1400710/mobile-banking-users-in-the-us-by-generation/>.

вати глобальні стандарти банківського обслуговування споживачів, зазначені суб'єкти світового фінансового ринку повною мірою усвідомлюють нині виключну важливість *синергетичного об'єднання своєї діяльності та поглиблення конкупераційних форматів співробітництва*. Зокрема, традиційні банківські установи здатні здобути стійкі екосистемні конкурентні переваги на ринку завдяки використанню гнучких банківських фінансових технологій, пропонуванню клієнтам широкого спектру цифрових банківських сервісів, швидкому, дешевому та таргетованому їх представленню, застосуванню принципово нових маркетингових каналів для залучення нових клієнтів.

Інакше кажучи, традиційні банки дедалі більшою мірою імплементують у свою операційну діяльність діджитал-рішення на основі активного оновлення та створення своїх власних мобільних застосунків, реалізації корпоративних стратегій і бізнес-моделей інтернет-банкінгу, зміщення своїх операцій у площину більш жорсткої внутрішньосекторальної конкуренції, а також надання своїм клієнтам максимально зручних і кастомізованих банківських сервісів на основі отримання необмеженого доступу до даних щодо споживчої поведінки потенціальних клієнтів та підвищення рівня їх фінансової інклюзії.

Натомість необанки завдяки поглибленню свого співробітництва з цифровими фінансовими установами отримують значні конкурентні переваги на ринку від масштабування клієнтської бази, високого ступеня довіри споживачів до отримуваних сервісів та дотримання усіх чинних нормативних вимог щодо достатності банківського капіталу. Таким чином, закономірним результатом поглиблення співробітництва цифрових та традиційних банківських установ є *становлення та динамічний розвиток в останні роки таких бізнес-моделей міжбанківської взаємодії як-от: цифрові банківські рішення white-label та платформи банків як послуг (англ. — Bank-as-a-Service — BaaS)*.

Зокрема, BaaS-платформи органічно інтегрують на своєму технологічному майданчику, з одного боку, ключові компоненти концепції відкритого банкінгу, а з другого — глибоку конвергентну взаємодію бізнес-діяльності компанії-споживача банківських послуг та фінтех-компаній. Йдеться насамперед про задачу банками в оренду своїм клієнтам-юридичним особам власних інфраструктурних потужностей, а саме: ліцензій, процесингу платежів, емісії платіжних карток, систем комплаєнс-контролю та ін. У такий спосіб реалізація бізнес-моделі BaaS дає змогу органічно інтегрувати банківські сервіси у зовнішні застосунки кінцевих споживачів та системи планування ресурсів підприємств (англ. — *Enterprise Resource Planning system — ERP*). Наприклад, німецький Solarisbank обслуговує своїх європейських клієнтів повністю через власну цифрову BaaS-платформу модульного типу, завдяки якій забезпечується вибіркова інтеграція усіх наявних у його арсеналі необанківських

сервісів — від ведення клієнтських рахунків до проведення розрахункових транзакцій і відкриття платіжних карт⁷².

Завдяки реалізації бізнес-моделі BaaS досягається не тільки значне зростання кількості та швидкості проведення різного роду фінансових транзакцій, але й забезпечення глибокої конвергенції інформаційних систем компаній і банків на основі відкритого банківського інтерфейсу прикладного програмування (англ. — *Application Programming Interface* — *API*), смарт-контрактів та технологій розподіленого реєстру. При цьому усі необхідні інформаційні дані передаються каналами стандартних захищених протоколів в режимі реального часу, зокрема, управління необанківськими транзакціями здійснюється через окремі мобільні застосунки, котрі забезпечують операції торговельного фінансування, кеш-менеджменту, інкасації, факторингу та ін.⁷³ Наприклад, ключовими ресурсними можливостями бізнес-моделі BaaS банків США у 2023 р. були упорядкування бізнесових операцій (32,5% опитаних респондентів); диверсифікація джерел доходів (23,2%); зниження операційних витрат (8,3); забезпечення відповідності вимогам регуляторного комплаєнсу (6,6%); пришвидшення виведення фінансових сервісів на ринок (6,6%) та впровадження інтегративних рішень (6,1% відповідно)⁷⁴.

Не випадково, головними екосистемними учасниками сучасних необанківських платформ є такі групи агрегаторів користувальницької інформації як: оператори зв'язку, соціальні мережі та ін., котрі надають необмежений доступ до інформаційних даних про своїх клієнтів, забезпечуючи у такий спосіб значне підвищення якості кредитних продуктів для споживачів, організації перехресного продажу і функціонування скорингових систем великих банківських установ, а також формування для споживачів пакетів кастомізованих необанківських продуктів. Варто наголосити, що процеси системної діджитал-трансформації світового фінансового ринку дедалі більшою мірою стимулюють його суб'єктів до об'єднання у консорціуми з метою нарощування обсягів інвестиційних капіталовкладень у розвиток та впровадження цифрових банківських продуктів та зниження транзакційних витрат власної бізнес-діяльності⁷⁵.

Звернімо увагу та те, що сучасний діджитал-формат діяльності необанківських установ об'єктивно вимагає поглиблення їх співробітництва з компаніями і фірмами високотехнологічного сектора економіки. Останні,

⁷² Solarisbank. Офіційна вебсторінка. URL: <https://www.solarisbank.com/en/>.

⁷³ The Future of Neobanking: Emerging Trends and Opportunities in 2024. *DigiPay.Guru*. February 22, 2024. URL: <https://www.digipay.guru/blog/neobanking-future-trends-opportunities/>.

⁷⁴ Most significant opportunities in Banking-as-a-Service (BaaS) for banks in the United States in 2023. *Statista. The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1389757/significant-baas-opportunities-in-baas-at-us-banks/>.

⁷⁵ Beck, M. Extroverted financialization: How US finance shapes European banking. *Review of International Political Economy*. 2022. №29(5), С.1723-1745.

як свідчить міжнародна практика, здатні запропонувати цифровим банкам власні інноваційні технології і продукти, розроблення яких потребує як значних капіталовкладень, так і креативних рішень, що не завжди одночасно під силу необанкам. Як приклад, наведемо сінгапурський необанк DigiBankASIA, який у березні 2021 р. уклав партнерську угоду з американською ІТ-консалтинговою компанією Xebia. Остання, маючи величезний досвід у використанні діджитал-технологій AI/ML, Інтернету речей, віртуальної і доповненої реальності, хмарних обчислень, DevOps та аналітики великих даних, є також партнером необанку UNOBank при реалізації проєкту з розроблення для останнього цифрової інтелектуальної платформи клієнтського досвіду Cognito⁷⁶.

Штучний інтелект на службі необанкінгу

У комплексній характеристиці ключових тенденцій функціонування цифрових банків, котрі системно трансформують глобальний ринок банківських послуг, особливої уваги заслуговує *активне впровадження необанками у свою операційну діяльність технологій штучного інтелекту*. Наголосимо, що саме останній здатен забезпечувати безперебійний режим цифрової банківської діяльності — від пошуку клієнтів та їх ознайомлення з пропонованими послугами до розроблення для споживачів персоналізованих сервісних пакетів та проведення прогностичної аналітики. Величезні функціонально-ресурсні можливості штучного інтелекту у забезпеченні безперебійної роботи цифрових банків пов'язані також з наданням клієнтам гіперперсоналізованих послуг, підвищенням ефективності фінансової діяльності необанківських установ, зниженням їх операційних витрат за рахунок автоматизації, а також оперативним виявленням випадків фінансового шахрайства та підвищенням ефективності управління фінансовими ризиками⁷⁷. Саме застосування штучного інтелекту та машинного навчання найбільшим банком у світі JPMorgan Chase з 2014 року допомагає не лише утримувати глобальне лідерство, а й робити усю екосистему більш сталою. Банк як самостійно впроваджує та масштабує зелені рішення, так і допомагає клієнтам досягати цілей сталого розвитку⁷⁸.

На підтвердження цих думок наведемо ряд кейсів. Зокрема, у грудні 2023 р. Neobank Bunq запустив у дію на своїй цифровій платформі генеративний штучний інтелект Finn, який забезпечує перемикання функції

⁷⁶ *Neobanking Global Market Report 2024*. The Business Research Company. 2024. 200 с. URL: <https://www.researchandmarkets.com/report/direct-bank>.

⁷⁷ The Future of Neobanking: Emerging Trends and Opportunities in 2024. *DigiPay.Guru*. February 22, 2024. URL: <https://www.digipay.guru/blog/neobanking-future-trends-opportunities/>.

⁷⁸ *Powering Growth with Curiosity and Heart. Annual Report 2023*. JPMorgan Chase & Co. 2024. 364 p. URL: <https://www.jpmorganchase.com/content/dam/jpmc/jpmorgan-chase-and-co/investor-relations/documents/annualreport-2023.pdf>.

пошуку у додатку Bupa. Даний необанківський сервіс доступний на сьогодні для 11 млн користувачів по усьому світу та дає їм широкі можливості щодо планування власного бюджету та фінансових потоків, а також пошуку проведених фінансових трансакцій та орієнтації на платформі. Ще один приклад — це китайський цифровий банк Webbank, який у взаємодії зі своїми клієнтами активно використовує нині штучний інтелект, обробляючи майже 98% їх запитів через чат-боти, розмовні дизайни, голосові помічники та відео-консультації⁷⁹. Зазначені приклади глибокої інтеграції технологій штучного інтелекту в операційну діяльність необанків, на нашу думку, красномовно підтверджують надважливу роль останніх в оптимізації взаємодії користувачів з цифровими банками та позиціонують їх в якості потужного інституційного майданчика для забезпечення сталого зростання світового ринку банківських послуг та нарощування міжнародних конкурентних позицій необанківських інституцій у глобальному фінансовому середовищі.

Необанкінг та новітні інструменти фінансового ринку

Масштабна віртуалізація глобального валютного ринку спричиняє ще один важливий тренд трансформації діяльності цифрових банків, а саме: *поглиблення інтеграції криптовалют та блокчейн-технологій у функціонування необанківських платформ*. Так, велика кількість необанківських установ завдяки активному впровадженню зазначених інструментів забезпечують своїм клієнтам широкі можливості щодо управління власними цифровими активами через застосунок Neobanking, відкриття і користування електронними гаманцями, використання криптовалют в якості законного класу активів, а також забезпечення високої швидкості й безпеки реалізовуваних трансакцій. Наприклад, Revolut дає змогу своїм клієнтам без жодних обмежень здійснювати транскордонні платежі та транспарентні криптовалютні операції без прихованих комісій; а швейцарський необанк SEBA надає своїм споживачам можливості купувати, продавати та безпечно зберігати цифрові активи на основі зручних фінтех-застосунків діджитал-банкінгу⁸⁰.

Своєю чергою, у 2023 р. британська платіжна компанія Zepz запустила в дію необанківський діджитал-продукт Sendwave Pay, який забезпечує оптимізацію процесу переказу клієнтами коштів до Африки через банківський рахунок, застрахований FDIC. Завдяки зазначеному необанківсь-

⁷⁹ Neobanking Market Size, Share & Industry Analysis, By Account Type (Personal and Business), By Service (Savings/Checking Accounts, Payments & Money Transfers, Mobile Banking, Loans/Insurance/Investments, and Others), and Regional Forecast, 2024—2032. *Fortune Business Insights*. 150 с. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/neobanking-market-109076>.

⁸⁰ Ibid.

кому сервісу власники рахунків отримують 25%-ну економію при проведенні грошових переказів до таких країн як Кенія, Гана, Танзанія, Уганда, Нігерія та Ліберія при використанні коштів на їхніх рахунках. Поряд з цим унікальні конкурентні переваги Sendwave Pay поширюються також на відшкодування комісій, сплачених клієнтами за використання своїх дебетових карток Sendwave Pay за межами США, а також отримання ними щомісячних доходів у розмірі 0,51% на залишок коштів на рахунках⁸¹.

Якщо оцінювати наслідки поглиблення інтеграції криптовалют та блокчейн-технологій у функціонування необанківських платформ, то слід відзначити, що їх синергетичний вплив таких інновацій по суті підриває у своїй основі банківські фінансові технології, суттєво розширюючи для цифрових банків ресурсні можливості не тільки кількісного і структурного зростання, але й інноваційного конкурентного розвитку. Окрім того, завдяки динамічному поширенню у глобальному платіжному обігу криптовалютних активів суттєво поглиблюється *інтеграція необанківської діяльності з децентралізованими фінансами*, результатом чого є широке поширення таких послуг як: *yield farming*, криптовалютне кредитування, токенизовані фінансові активи та автоматизовані смарт-контракти⁸².

У системному аналізі ключових тенденцій функціонування цифрових банків, котрі системно трансформують глобальний ринок банківських послуг, не можемо оминати увагою *динамічне нарощування глобальних масштабів транзакцій відкритого банкінгу (англ. — Open Banking)*. Він репрезентує собою принципово нову модель діяльності банків та інших фінансових інституцій, що ґрунтується на отриманні розробниками програмного забезпечення можливостей створення фінансових продуктів і сервісів з подальшим їх об'єднання в рамках спільних цифрових екосистем. При цьому фінансові організації надають таким розробникам доступ до клієнтських даних із застосуванням відкритих технологій обміну даними між інформаційними системами через стандартні протоколи взаємодії. Завдяки кращому управлінню знаннями забезпечується не тільки комплексний аналіз необанками фінансових потреб кожного конкретного клієнта, але й максимальна кастомізація (персоніфікація) пропонованих йому фінансових продуктів і сервісів, у тому числі у рамках їх пакетних пропозицій.

Звернімось до цифр: у 2023 р. глобальний вартісний обсяг транзакцій відкритого банкінгу становив 57 млрд дол. США, а до 2027 р. перевищить 330 млрд⁸³. При цьому очікується, що вже у найближчі роки сут-

⁸¹ Sendwave launches new banking product targeting Kenya's diaspora in the US. *Aptan Tech*, September 18, 2023. URL: <https://aptantech.com/2023/09/18/sendwave-launches-new-banking-product-targeting-kenyas-diaspora-in-the-us/>.

⁸² The Future of Neobanking: Emerging Trends and Opportunities in 2024. *DigiPay.Guru*. February 22, 2024. URL: <https://www.digipay.guru/blog/neobanking-future-trends-opportunities/>.

⁸³ Rookes, J. Open Banking Payments to Surpass \$330bn by 2027, as Bill Payments Drive Adoption. *Juniper Research*, 2 August 2023. URL: <https://www.juniperresearch.com/resources/infographics/open-banking-payments-forecast-infographic/>.

тево зросте (до 580 млрд у 2027 р.⁸⁴) також кількість викликів відкритого банківського інтерфейсу прикладного програмування, котрі, як відомо, слугують на сьогодні важливим технологічним каналом для безпечного обміну інформаційними даними у рамках цифрового банкінгу. Що ж стосується динаміки кількості користувачів відкритого банківського обслуговування, то їх загальносвітова кількість становила у 2020 р. близько 24,7 млн осіб (у тому числі 12,2 млн лише в Європі), а до 2024 р. досягне 132,2 млн (63,8 млн відповідно)⁸⁵. Це засвідчує не тільки динамічне розширення операцій відкритого банкінгу з причин зручності та простоти їх проведення, але й їх глибоку інтеграцію у різного роду фінансові екосистеми, інтеграцію діяльності цифрових банків з інвестиційними платформами, страховими компаніями, вбудованим фінансуванням та бухгалтерським програмним забезпеченням.

Неухильне нарощування масштабів та диверсифікація діяльності цифрових банків породжують ще одну важливу тенденцію розвитку необанківського сегменту глобального фінансового ринку, а саме: *диверсифікацію джерел їх доходів за рахунок реалізації бізнес-моделей преміум-підписок, вбудованого фінансування, афілійованих партнерств, монетизації даних, банківського обслуговування через цифрові платформи компаній малого і середнього бізнесу та ін.* Так, на сьогодні цифрові банки мають значний ресурсний потенціал для отримання додаткових доходів від надання надійних необанківських сервісів підприємницькому сектору завдяки відкриттю бізнес-облікових онлайн-записів, цифрового виставлення рахунків, прийому платежів та автоматизованого обліку різного роду фінансових трансакцій, надання малим і середнім компаніям недорогих депозитів тощо.

Окрім процентних доходів, вагомим джерелом вхідних фінансових потоків будь-якого цифрового банку є також стягувані ними клієнтські комісії. Попри те, що окремі необанки декларують їх відсутність, однак усі вони отримують частину міжбанківської комісії. Разом з тим, стабільність подібного роду бізнес-моделі банківської діяльності у довгостроковій перспективі все ж таки викликає доволі серйозні сумніви, з огляду на такі обставини як-от:

- *по-перше*, зниження розміру міжбанківських комісій під тиском державних регуляторів національних фінансових ринків у США, ЄС та Канаді;
- *по-друге*, об'єктивної необхідності перерозподілу цифровими банками отриманої міжбанківської комісії на користь традиційних банківських установ, чиєю ліцензією вони користуються;

⁸⁴ Open banking — statistics & facts. Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/topics/11010/open-banking/#editorPicks>.

⁸⁵ Number of open banking users worldwide in 2020 with forecasts from 2021 to 2024, by region (in millions). Statista. The Statistic Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228771/open-banking-users-worldwide/>.

- *по-третє*, значного браку розміру отриманих необанками комісійних доходів для досягнення ними беззбитковості діяльності та зростання бізнесу⁸⁶.

Натомість вбудоване фінансування (чи контекстний маркетинг) безпосередньо пов'язане з глибоким «вбудовуванням» необанками власних сервісів у діючі на різних сегментах глобального ринку нефінансові платформи. Йдеться насамперед про такі послуги як: платежі, кредитування, керування підписками, страхування, надання мікрокредитів, інвестиційні операції, цифрові гаманці, оплата рахунків і перевірка персональних даних тощо⁸⁷. У своїй сукупності вони відкривають широкі ресурсні можливості щодо суттєвої диверсифікації продуктово-видової структури глобального ринку необанківських послуг та його переведення на якісно вищий щабель розвитку.

У той самий час значне загострення міжбанківської конкуренції та стрімка динамізація процесів фінансового глобалізму спричиняють *глибоку диверсифікацію суб'єктної структури учасників світового ринку необанківських послуг*. Останні заради розширення та диверсифікації власної клієнтської бази та нарощування ринкових конкурентних позицій змушені розробляти та пропонувати споживачам диверсифіковані пакети інноваційних фінансових продуктів за найменшими цінами. Так, використання необанками низьких процентних ставок за кредитними інструментами є запорукою динамічного розширення ними клієнтської бази. Однак, зазначена обставина спричиняє також одночасне підвищення ризикованості кредитних портфелів цифрових банків, зростання вартісного обсягу простроченої заборгованості та невиплат за кредитами, а також зниження їх ресурсного потенціалу щодо отримання доходів від різниці між процентами, отриманими за виданими кредитами, та процентами, виплаченими за депозитами. Відтак — у випадку закриття клієнтських рахунків цифрові банки виявляються у більш складному становищі, порівняно з традиційними банківськими установами.

Висновки

Узагальнюючи вищенаведене, можемо стверджувати, що у міру дедалі більшого проникнення в усі сфери економічної діяльності цифрових технологій (аналітики великих даних, штучного інтелекту, хмарних обчислень, систем розподілених реєстрів тощо) та інноваційних фінансових інструментів банківські установи та спеціалізовані фінансові інституції

⁸⁶ Каменец, А. *Необанки: преимущества и недостатки перед традиционными банками*. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів Міжнар. наук.конф. — Житомир: Житомирська політехніка, 2020. С.291-292. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/zbirnyk_tez_05_06_11_2021.pdf.

⁸⁷ The Future of Neobanking: Emerging Trends and Opportunities in 2024. *DigiPay.Guru*. February 22, 2024. URL: <https://www.digipay.guru/blog/neobanking-future-trends-opportunities/>.

втрачають абсолютну монополію на надання платіжних послуг і поступово витісняються з ринку великими технологічними компаніями і фінтех-стартапами. Останні завдяки використанню банківських і власних інфраструктурних потужностей проводять політику динамічної розбудови у світових координатах цифрові екосистеми та стають активними акторами глобального фінансового ринку.

За таких умов значною мірою актуалізується питання щодо впровадження у світовій банківській індустрії як інноваційних технологій та сучасних методів організації й управління банківським обслуговуванням споживачів, спрямованих на підвищення конкурентних позицій фінансових інституцій на глобальному ринку, так і якісного оновлення принципів, цінностей діяльності банківських установ, які до мети з отримання прибутку долучають пріоритетність сталого розвитку, як запоруку довгостроковості бізнесу. Національним регуляторам та представникам банківського сектору варто враховувати новітні тренди для збереження та покращення позицій в архітектурі глобального фінансового сектору та світової економіки в цілому.

Відтак — становлення і динамічний розвиток цифрових банків в останнє десятиліття стало потужним драйвером системної інноватизації світової системи банківського обслуговування та його переведення на якісно вищий щабель розвитку. Наростаючий попит світового ринку на пропоновані необанківськими установами фінансові інструменти пов'язаний насамперед зі значним підвищенням технологічних запитів клієнтів щодо ефективного управління власними активами у режимі реального часу та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Дане питання набуває особливої актуальності в умовах значного загострення конкурентної боротьби між традиційними та цифровими банками, що є потужним рушієм не тільки глибокої якісної диверсифікації пропонованих світовим споживачам банківських сервісів, але й їх максимальної орієнтації на потреби клієнтів та реалізації ефективних платформних екосистемних рішень у банківському секторі. За таких умов подальше зростання споживчої цінності фінансових сервісів цифрових банків пов'язане насамперед з підвищенням їх якісних кондицій, подальшим динамічним розвитком альтернативних фінансових послуг та подоланням вузької спеціалізації банківських установ з метою задоволення потреб компаній малого і середнього бізнесу.

Подальші дослідження за цією тематикою мають підтверджувати чи спростовувати тяглість окреслених тенденцій, а також виявляти новітні тенденції та чинники, що обумовили їх появу. Очікується, що результати проведеного дослідження стануть вагомим аргументом для ефективного використання штучного інтелекту для підвищення якості банківських послуг та розв'язання актуальних викликів соціально-економічного розвитку завдяки смартизації та пріоритетності сталого розвитку.

Список літератури

1. Банківських відділень стає дедалі менше. *Центр економічних досліджень та прогнозування «Фінансовий пульс»*. 2018. URL: <http://finpuls.com/ru/banking/releases/news/Bankovskih-otdeleniy-stanovitsya-vse-menshe.htm>
2. Гаряга, Л., Куліш, Р. Фінансова безпека банківської діяльності в умовах цифровізації. *Проблеми економіки*. 2019. №4. С. 163–171. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-163-171>.
3. Губа, М. О., Лінник, А. О., Колесник, Д. С. Розвиток необанків в Україні та світі. *Регіональна економіка та менеджмент*. 2019. №2(24). 71-73.
4. Гулей, А., Гулей, С. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. №4(1). С.6-15.
5. Завербний, А., Сокульський, Н. Пандемія як каталізатор цифровізації банківської системи в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. 5-9.
6. *Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи)*. Міністерство фінансів України. 2020. 21 с. URL: <https://www.mof.gov.ua/storage/files/20200814%20SOB%20Strategy.pdf>
7. Іршак, О., Творидло, О. Розвиток необанків в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 36. 8 с. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1135/1093>
8. Каменец, А. *Необанки: преимущества и недостатки перед традиционными банками*. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів Міжнарод. наук.конф. – Житомир: Житомирська політехніка, 2020. С.291-292. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/zbirnyk_tez_05_06_11_2021.pdf
9. Кількість користувачів необанків у світі сягнула одного мільярда. *Fintechinsider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/kilkist-korystuvachiv-neobankiv-u-sviti-syagnula-odnogo-milyarda/>
10. Лук'яненко, Д., Павловський, Д., Сидоренко, О. Цифровий імператив розвитку глобальної економіки. *Міжнародна економічна політика*. 2023. №2(39). С.7-26
11. Мамчук, А. *Розвиток необанків у світі та в Україні*. Розвиток наукової думки постіндустріального суспільства: сучасний дискурс: матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 1 липня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/130>
12. Маркевич, К. *Необанки vs традиційні банки: як необанки змінюють фінансову систему*. Разумков Центр. 17 лютого 2022 р. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/neobanky-vs-tradytsiini-banky-iak-neobanky-zminiuiut-finance-systemu#a3>
13. Мозговий, О., Павлюк, О. Регуляторне середовище розвитку світової банківської системи. *Міжнародна економічна політика*, 2017. №1. С. 28-45.
14. Науменкова, С., Міщенко, С. *Проблеми цифрової трансформації банківської системи*. Publishing House “Baltija Publishing». 2021. URL:

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/135/3938/8226-1>

15. Сіденко, С. Сучасні тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів. *Міжнародна економічна політика*. 2022. №2. С.77-92. URL: http://ierjournal.com/journals/37/2022_37_4_Sidenko.pdf

16. *Annual Report 2023*. Agricultural Bank of China. 2024. 356 p. URL: <https://www.abchina.com/en/investor-relations/performance-reports/annual-reports/202404/P020240426659355378697.pdf>

17. *Annual report 2023*. Bank of America. 2024. 236 p. URL: https://d1io3yog0oux5.cloudfront.net/_9190fc4b4a493ac1ed4a741fda82af49/bankofamerica/db/867/10038/annual_report/BAC+2023+Annual+Report.pdf

18. *Annual Report 2023*. Industrial and Commercial Bank of China. 2024. 327 p. URL: https://v.icbc.com.cn/userfiles/Resources/ICBCLTD/download/-2024/Announcement20240426_2.pdf

19. Beck, M. Extroverted financialization: How US finance shapes European banking. *Review of International Political Economy*. 2022. №29(5), С.1723-1745.

20. Bianco, A. D., Sardoni, C. Banking theories and macroeconomics. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2018. №41(2). С.165-184.

21. Bolton, P. *The green swan: Central banking and financial stability in the age of climate change*. / Bolton, P., Desprais, M., Pereira da Silva, L., Samama, F., & Svartzman, R. BIS & Banque de France. January 2020. 115 p. URL: <https://www.bis.org/publ/othp31.pdf>

22. *Consumers and mobile financial services 2016*. Board of Governors of Federal Reserve System, March 2016. 86 c. URL: <https://www.federalreserve.gov/econresdata/consumers-and-mobile-financial-services-report-201603.pdf>

23. Diener, F., Љпаček, M. Digital Transformation in Banking: A Managerial Perspective on Barriers to change. *Sustainability*. 2021. №13(4). С.20-32.

24. Jagrič, T., Amon, A. Key factors of neobanking's occurrence. *Mednarodno Inovativno Poslovanje*. 2023. №15(1). С.1-12.

25. Kapliar, K. Risks of the Neobanks' Activities in the Conditions of the Economy Digitalization. / Kapliar, K., Maslova N., Hnoievyi V. *WSEAS Transactions on Information Science and Applications*. 2024. №21. С.11-22. DOI: 10.37394/23209.2024.21.2

26. Kumar, K. Digital and Green Banking Transformation towards Environmental Sustainability. / Kumar, K., Arokiaraj, K. A., Gupta, A., Gandra, P. K., Chatterjee, R., & Vishwakarma, R. K. *Journal of Informatics Education and Research*. 2023. №3(2). С.2168-2172. URL: <https://doi.org/10.52783/jier.v3i2.362>

27. Kusnawi, K., Rahardi, M., Pandiangan, V. Sentiment Analysis of Neobank Digital Banking using Support Vector Machine Algorithm in Indonesia. *JOIV:International Journal on Informatics Visualization*. 2023. №7(2). С.377-389.

28. Laboure, M., & Deffrennes, N. *Democratizing Finance: The Radical Promise of Fintech*. Harvard University Press. 2022. URL: <https://doi.org/10.2307/j.ctv2bndf28>

29. *Leading neobanks in Europe in 2022, by number of customers (in millions)*. Statista. *The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/statistics/971163/customers-of-selected-european-neobanks-and-challenger-banks/>
30. Liu, E. X. Stay Competitive in the Digital Age: The Future of Banks. *IMF Working Paper*. 2021. № 2021/046. 42 с. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpica2021046-print-pdf>
31. Mack, N. Obstacles to Successful Introduction of a US Central Bank Digital Currency. *Journal of Business & Technology Law*. 2022. №18, С.35.
32. Most significant opportunities in Banking-as-a-Service (BaaS) for banks in the United States in 2023. *Statista. The Statistic Portal*. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statista.com/statistics/1389757/significant-baas-opportunities-in-baas-at-us-banks/>
33. Naimi-Sadigh, A., Asgari, T., Rabiei, M. Digital transformation in the value chain disruption of banking services. *Journal of the Knowledge Economy*. 2021. №13(2). С.1212-1242.
34. Ndlovu, T. Digital technology disruption on bank business models. / Ndlovu, T., Echchabi, A., Boulkeroua, M., Ndiweni, E., Sibanda, W. *International Journal of Business Performance Management*. 2020. №21(1/2). С.184-190.
35. *Neobanking — Worldwide*. Statista. *The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/neobanking/worldwide>
36. *Neobanking Global Market Report 2024*. The Business Research Company. 2024. 200 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.researchandmarkets.com/report/direct-bank>
37. Neobanking Market Size, Share & Industry Analysis, By Account Type (Personal and Business), By Service (Savings/Checking Accounts, Payments & Money Transfers, Mobile Banking, Loans/Insurance/Investments, and Others), and Regional Forecast, 2024 -2032. *Fortune Business Insights*. 150 с. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/neobanking-market-109076>
38. Number of active mobile banking users in the United States from 2015 to 2022 with forecast to 2026, by generation (in millions). *Statista. The Statistic Portal*. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.statista.com/statistics/1400710/mobile-banking-users-in-the-us-by-generation/>
39. *Number of neobanking users worldwide in 2022 and 2027, by selected country (in millions)*. Statista. *The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1401382/neobanking-users-by-country>
40. *Number of open banking users worldwide in 2020 with forecasts from 2021 to 2024, by region (in millions)*. Statista. *The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228771/open-banking-users-worldwide/>
41. *Open banking — statistics & facts*. Statista. *The Statistic Portal*. URL: <https://www.statista.com/topics/11010/open-banking/#editorPicks>
42. *Powering Growth with Curiosity and Heart. Annual Report 2023*. JPMorgan Chase & Co. 2024. 364 p. URL: <https://www.jpmorganchase.com/content/dam/jpmc/jpmorganchase-and-co/investor-relations/documents/annualreport-2023.pdf>
43. Rookes, J. Open Banking Payments to Surpass \$330bn by 2027, as Bill Payments Drive Adoption. *Jupiter Research*, 2 August 2023. URL:

<https://www.juniperresearch.com/resources/infographics/open-banking-payments-forecast-infographic/>

44. Sardar, S., Anjaria, K. The Future Of Banking: How Neo Banks Are Changing The Industry. *International Journal of Management Public Policy and Research*. 2023. №2(2). С.32-41.

45. Sendwave launches new banking product targeting Kenya's diaspora in the US. *Aptan Tech*, September 18, 2023. URL: <https://aptantech.com/2023/09/18/sendwave-launches-new-banking-product-targeting-kenyas-diaspora-in-the-us/>

46. Shanti, R. Avianto, W. & Wibowo, W. A Systematic Review on Banking Digital Transformation. *Jurnal Ad'ministrare*. 2022. №9. 543 с. DOI:10.26858/ja.v9i2.40584.

47. *Share of finance and business services in GDP*. United Nations Economic Commission for Europe. 2024. Отримано 01-08-2024. URL: <https://w3.unece.org/PXWeb/en/CountryRanking?IndicatorCode=9>

48. Sharma, A., & Kumar, A. A review paper on behavioral finance: study of emerging trends. *Qualitative research in financial markets*. 2020. №12(2). С.137-157.

49. Sia, S. Designing a Future-Ready Enterprise: The Digital Transformation of DBS Bank. / Sia, S. K., Weill, P., Zhang, N. *California Management Review*. 2021. №63(3). С.35-57.

50. *Solarisbank*. Офіційна вебсторінка. URL: <https://www.solarisbank.com/en/>

51. Stark, J. Digital transformation at a bank. *Decision engineering*. 2020. С.67-72.

52. Stegmeier, C., Verburg, M. The Future of Neobanking. How can Neobanks unlock profitable growth? Whitepaper. *Strategy & Marketing Consultants*. May 2022. URL: <https://www.simon-kucher.com/en/insights/future-neobanking-how-can-neobanks-unlock-profitable-growth>

53. Surane, J. 'Developers Are the New Bankers': Wells Fargo Analysts Predict Wave of Job Cuts. Bloomberg, 28 September 2021. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-09-28/-developers-are-the-new-bankers-mayo-predicts-wave-of-job-cuts>

54. *The AI Index 2024 Annual Report*. Stanford University, Stanford, CA, April 2024. URL: https://aiindex.stanford.edu/wp-content/uploads/2024/05/HAI_AI-Index-Report-2024.pdf

55. The Future of Neobanking: Emerging Trends and Opportunities in 2024. *DigiPay.Guru*. February 22, 2024. URL: <https://www.digipay.guru/blog/neobanking-future-trends-opportunities/>

56. *The world's largest banks by assets*. S&P Global. 2024. URL: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/research/the-worlds-largest-banks-by-assets-2024>

57. Top 10 Neobanks Worldwide, by Market Capitalization, 2022 (billions). *Emarketer*. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.emarketer.com/chart/257463/top-10-neobanks-worldwide-by-market-capitalization-2022-billions>

58. *Transaction value of neobanks worldwide from 2017 to 2023, with forecasts from 2024 to 2028 (in billion U.S. dollars)*. Statista. The Statistic

Portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228241/neobanks-global-market-size/>

59. Werner, R. A lost century in economics: Three theories of banking and the conclusive evidence. *International Review of Financial Analysis*. 2016. №46. С.361-379.

60. Wewege, L. Disruptions and Digital Banking Trends. / Wewege, L., Lee, J., Thomsett, M. *Journal of Applied Finance and Banking*. 2020. №10. С.1-12.

61. World's Top 100 Digital Banks Ranking 2023. *TABInsights*. 2024. URL: <https://tabinsights.com/best-digital-bank-rankings/global-digital-bank-rankings-2023>

62. Zuo, L. The Digitalization Transformation of Commercial Banks and Its Impact on Sustainable Efficiency Improvements through Investment in Science and Technology. / Zuo, L., Strauss, J., Zuo, L. *Sustainability*. 2021. №13(19). С.11-28.

Стаття надійшла до редакції: 05 квітня 2024 р.

Прийнято до публікації: 20 травня 2024 р.

Опубліковано: 15 липня 2024 р.